

9. Una parròquia que il·lumina el barri

L'explosió demogràfica que va comportar l'increment migratori a partir dels anys 50 va suposar, com hem estat veient al llarg dels últims capítols, una manca absoluta de serveis a les Planes i la Florida. I ja no parlem només de carrers asfaltats, enllumenat públic, clavegueram o escoles i centres mèdics, sinó que també d'espais per socialitzar. Per aquesta raó, l'escenari que es trobaven molts nouvinguts quan trepitjaven el barri per primer cop era un desert cultural i social. *¡Dios mío, qué desilusión! ¡Todo eran campos! [...]* Desde lo que hoy es el atrio de la Iglesia se dominaban las únicas viviendas existentes denominadas en aquellos tiempos de Onésimo Redondo. Aquest és el testimoni que Luis Melero, treballador de FECSA i propietari d'un dels pisos que la companyia va edificar per als seus empleats, va deixar per escrit en un butlletí de la parròquia de la Mare de Déu de la Llum¹³⁸ rememorant el primer dia que, amb la seva família, va posar els peus a la Florida i les Planes per viure-hi. Malgrat que no és un record diferent dels quals hem estat incloent en aquest llibre, aquest fa referència a l'església del barri, la parròquia de la Llum, que durant alguns anys va ser l'únic punt del barri on els veïns podien socialitzar. Més endavant

es fundaria el Centre Social, adscrit a la parròquia, però d'aquest en parlarem d'aquí a unes planes.

Sigui com sigui, el paisatge descrit amb anterioritat era comú a molts punts de la metròpoli: barris a mig fer, sembrat de camps de conreu que convivien amb antigues fàbriques i una falta total d'equipaments i serveis. Entre ells, la parròquia, una necessitat per a moltes de les persones que arribaven a Catalunya procedents de zones en les quals la vida religiosa ho impregnava tot. Sense anar més lluny, Jaume Botey va recollir al seu cèlebre *Cinquanta-quatre relats d'immigració* diversos testimonis d'immigrants que asseguraven que una de les primeres coses que havien fet en arribar a terres catalanes era buscar la parròquia de torn per anar a missa.

I si se'n feien de parròquies era perquè les poblacions dels voltants de Barcelona —i la mateixa capital— estaven experimentant un increment poblacional sense precedents. Tornem a les dades: entre 1961 i 1965, el saldo migratori a Catalunya va ser d'unes 365.000 persones, i no seria fins al quinquenni 1971-1975 que aquest índex experimentaria una davallada considerable, de més de la meitat comparat amb els cinc anys anteriors. A mesura que creixia la població, a sobre dels antics camps de conreu naixien nous barris que

138. MURILLO, JOSÉ i SANTOLINO, Montse; *50 anys compartint i acollint. Història de la Parròquia de la Mare de Déu de la Llum (1966-2006)*, l'Hospitalet, 2008. p.19.

Façana principal i cases del voltant de la parròquia Mare de Déu de la Llum, ubicada al carrer de l'Enginyer Moncunill cantonada amb el carrer de la Primavera / AMHL 509 AF 0004248 /a.Autor desconegut/da /d.Centre d'Estudis de l'Hospitalet

calia dotar de serveis. I revisant publicacions de l'època es pot comprovar que les crides per edificar un temple estaven gairebé al mateix nivell que les adreçades a obrir una escola o un ambulatori.

La qüestió era que les parròquies que ja havien estat erigides amb anterioritat —no confondre l'erecció d'una parròquia, això és, la seva 'creació' per part del bisbat de torn, amb la construcció de l'edifici parroquial, l'església, cosa que solia succeir anys més tard, per falta de recursos— s'anaven col·lapsant a me-

sura que arribaven més i més contingents de migrants. D'aquí que molts mossens escrivissin a l'arquebisbat, aleshores dirigit per Gregorio Modrego, demanant la creació de noves parròquies que alleugerissin la seva feina. Una figura, la del mossèn, recordem, que era l'única que els migrants es trobaven en arribar als barris metropolitans, tenint en compte la manca d'impuls municipal per atendre les necessitats dels nous veïns.

Resultando que los Rdos. Párrocos de Santa Eulalia de Hospitalet, San Ramón de Collblanc

*y Esplugas de Llobregat, a cuyas demarcaciones pertenece el referido sector [“en el cual se hayan las importantes barriadas de Las Planas y Pubilla Casas”], estiman necesaria y apremiante la erección de las dos referidas parroquias [la de la Llum a la Florida i la de Santa Gemma Galgani a Pubilla Cases] por no serles posible atender convenientemente al servicio y bien espiritual de los numerosos feligreses que en dichas barriadas residen, tanto por la distancia que les separa de las respectivas iglesias parroquiales como por el gran número de fieles que tienen cada una de aquellos Párrocos en los núcleos parroquiales de sus propias parroquias*¹³⁹.

Així resa el decret d'erecció de la parròquia de la Llum, signat per l'arquebisbe Modrego el 29 d'octubre del 1955. Com a detall, crida l'atenció que el document assenyali que la parròquia donarà servei al barri de les Planes, el nom històric d'aquesta zona de l'Hospitalet, tal com hem explicat a l'inici del llibre, malgrat que el de Florida acabés fent fortuna i literalment es 'mengés' al tradicional de les Planes. Els expedients d'erecció de les parròquies solen adjuntar uns límits del que serà la nova demarcació parroquial, i en el cas d'aquest que tenim entre mans, l'extensió de terreny correspon als actuals barris de les Planes i la Florida, tot i que del segon topònim no se'n fa cap referència. A més, la parròquia s'acabaria construïnt el 1959 al barri de la Florida pròpiament dit.

139. ADB, Arxius de Parròquies, Mare de Déu de la Llum, n.451.

Més enllà de l'anècdota —que podria indicar que els anys 50 encara hi hauria una certa consideració pel topònim antic i una resistència a l'hora de fer servir el nom de Florida per referir-se al barri— cal fixar-se que Modrego destaca les peticions que ha rebut dels capellans de les parròquies més properes per tal de crear-ne de noves que els descarreguessin de feina. Sense anar més lluny, l'escrit detalla que la parròquia de la Mare de Déu de la Llum tindria un cens inicial de 8.783 feligresos. Per tant, ens trobem que a finals del 1955 l'arquebisbat dona permís per crear una nova parròquia per al barri. Ara bé, com hem comentat abans, l'erecció d'una parròquia no volia dir necessàriament que es dotaria amb fons per tal de construir l'edifici de manera immediata. De fet, lluny d'això, els capellans que eren nomenats per dirigir-les havien de buscar-se la vida per fer missa on podien i buscar diners per construir una església. Tot i no ser del barri, és interessant aquí recordar l'anècdota que sempre explicava mossèn Leandre Gassó, rector històric de la parròquia de Sant Josep i que ens va deixar el setembre del 2022. Ell explicava que quan va rebre l'encàrrec per ser-ne el rector, va dir-li a l'arquebisbe que, ja que no hi havia ni edifici parroquial ni diners, que almenys l'hi donés la benedicció, per sortir d'allà amb alguna cosa.

En el cas de la parròquia de la Llum, l'arquebisbat va nomenar rector mossèn Josep Gili, nascut el 1908 a Riudecolls, província de Tarragona, i que havia estat ordenat sacerdot el 18 de juny del 1932. Gili era, segons ha deixat escrit mossèn Murillo —vicari des del 1967 i

*De camí a la parròquia de la
Mare de Déu de la Llum,
per a celebrar un bateig /
AMHLAF0110852 /
a.Autor desconegut/da /
d.María Paz González López*

126

rector de la parròquia partir del 1982—, un home “molt culte” i amb un “gran bagatge intel·lectual”, però amb un caràcter introvertit que li dificultava connectar amb la nova feligresia, majoritàriament provinent del sud d’Espanya. Podem dir que, literalment, parlaven un altre idioma. En tots els sentits. *No se preocupe que se entenderá bien con ellos, será muy bien acogido, más bien el de fuera soy yo*¹⁴⁰, li va dir en alguna ocasió a Murillo quan era el seu ajudant. Murillo, que s’autodefineix com a “capellà emigrant atenent a uns altres emigrants”, emfatitza que hi havia “grans diferències entre tots dos”¹⁴¹. Una relació que recorda a la descrita molt encertadament per Candel al seu *Donde la ciudad cambia su nombre*¹⁴², entre el rector gran de la parròquia del barri, el cura viejo, i el vicari, el cura

140. MURILLO, José i SANTOLINO, Montse; *50 anys compartint i acollint. Història de la Parròquia de la Mare de Déu de la Llum (1966-2006)*, l’Hospitalet, 2008. p. 27.

141. *Ibidem*, p.62

142. CANDEL, Francesc; *Donde la ciudad cambia su nombre*, Barcelona, Círculo de Lectores, 1992.

joven, Jorge Lloveras, més avesat a tractar amb la ‘nova’ feligresia que no pas el seu superior. Sense anar més lluny, hi ha testimonis de l’època que descriuen que els actes religiosos que se celebren a la parròquia tenen un marcat caràcter meridional. *A menudo en los actos religiosos se ve la proyección de un costumbrismo especialmente manifestado en los entierros y bautizos, habiéndose celebrado misa dedicadas exclusivamente para gitanos, con música propia y manifestaciones folklóricas peculiares de la raza. Es en este término parroquial que existe una escuela para gitanos llevada por la Iglesia Católica a través de Cáritas Diocesana*. El text anterior és un fragment d’un estudi sobre la immigració a l’Hospitalet elaborat per el *Equipo de estudios sociales* l’any 1967¹⁴³, que tot i ser un valuós testimoni contemporani als fets, està amarat d’un cert desdeny envers la comunitat gitana

143. ACDB, 101.05.05.01 010/5, *Principios y aspectos de la asimilación y asentamiento del inmigrado en l’Hospitalet*, 1967.

*Una imatge de l'any 2013 del solar on hi havia l'antic Mercat de la Florida, que va ser enderrocat.
Al fons, la parròquia de la Llum / CELH*

del barri. Tot i això, el text esmenta l'existència d'una capella evangèlica al barri i de la presència de Testimonis de Jehovà que visiten freqüentment les cases dels veïns.

Però tornant a la qüestió dels capellans immigrants, en una ponència del 1978 conservada a l'Arxiu Especial del Secretariat Obrer de l'Arquebisbat de Barcelona (AESOAB), en el marc d'unes trobades sobre immigració i Església, mossèn Murillo, que provenia de ter-

res extremenyes, reflexionava sobre els sacerdots emigrats a Catalunya i les dificultats d'aquest col·lectiu per trobar el seu lloc a la diòcesi. *La Iglesia de Barcelona no ha preparado la acogida a estos sacerdotes inmigrados que seguimos formando casta [...] nos sentimos marginados.* A més, reconeixia que alguns d'aquests capellans no feien tot el que podien per integrar-se a la cultura catalana, fet que vincula a la *marginación* de què havien estat objecte.

Baixant per Sant Rafael, a les Planes, abans que fos un carrer, l'any 1971, per celebrar el convit de la primera comunió / CELH

128

Però més enllà de la relació dels dos capellans, cal destacar que Gili va posar fil a l'agulla per trobar un espai on fer vida parroquial i atendre els seus feligresos. I és que cada any que passava, la nòmina de feligresos anava creixent. Recordem que aquell 1955 es van començar a edificar els Blocs Onésimo Redondo. Calia, llavors, habilitar un local per poder fer missa. Però mossèn Gili no se'n sortia. És per aquesta raó que l'abril del 1957 va escriure una carta a l'arquebisbat sol·licitant poder fer els oficis en uns barracots que havia instal·lat l'Ajuntament al mig dels blocs per ubicar-hi una escola i una església. A través de la missiva, Gili demanava permís als seus superiors per poder fer missa als barracots —malgrat els records dels veïns, per a Gili eren *de absoluta solidez y hasta con cierta belleza*— i diners per comprar un pis on viure. Finalment, l'arquebisbat va accedir-hi. *Los domingos para cumplir nuestras obligaciones religiosas nos teníamos que trasladar a las Viviendas Sindicales, donde en un barracón de madera color verde botella, el*

Padre Mossén Gili decía misa y los días laborables servía de escuela, recuerda Luis Melero en l'escrit anteriorment citat.

Tanmateix, FECSA s'havia compromès amb l'Arquebisbat a construir una església en els terrenys que tenia a la Florida, on precisament havia edificat uns blocs de pisos per als seus treballadors i dels quals ja hem parlat amb anterioritat. D'aquí que, per

deferència a la companyia, se li atorgués el nom de la Mare de Déu de la Llum. Les obres del temple, finalment, van arrencar el 1959, i el 3 de juny del 1960 es va inaugurar amb la presència de l'arquebisbe Modrego i del director general de FECSA, Francisco de P. Gambús, que hi va anar acompanyat de la seva senyora, Carmen de March, que va fer de padrina. Segons les cròniques de l'època, Modrego va agrair profusament la companyia elèctrica per haver edificat l'edifici parroquial. [...] *el prelado comenzó agradeciendo a Fuerzas Eléctricas de Cataluña la construcción y cesión de la Iglesia, destacando el valor ejemplar de este generoso rasgo que enriquece a la diócesis con una nueva y valiosa aportación*¹⁴⁴. No era per a menys, atesa la gran demanda de noves parròquies que havien de donar servei als nous barris que, com bolets, anaven sortint a tota l'àrea metropolitana. Durant el pontificat de Modrego, no debades, es van arribar a erigir 118 noves

144. *La Vanguardia Española*, 4/6/1960, p.31.

parròquies a la diòcesi de Barcelona. En aquest sentit, qualsevol ajuda com la de FECSA havia de ser benvinguda per força. *Manifestó que aceptaba el templo con tanta mayor satisfacción sabiendo que en su alrededor se construirán obras sociales adecuadas y complementarias de la función parroquial*, va afegir el prelat davant de les autoritats municipals, encapçalades per l'alcalde Ramon Solanich i una representació dels mossens de l'Hospitalet. Per la seva banda, el director general, senyor Gambús, va afirmar que l'empresa havia entomat el projecte de manera altruista. *Dijo que la empresa había construido la Iglesia estimulada por el admirable y constante ejemplo del arzobispo al crear e impulsar las Viviendas del Congreso, y también llevada por el deseo de realizar una obra social completa en beneficio de sus empleados y familias y para que ellos encuentren aquí un centro espiritual que irradie a sus espíritus la luz de la verdad*, va escriure el periodista de *La Vanguardia Española* a la crònica de la inauguració que es va publicar l'endemà. El periodista s'estava referint als habitatges que l'arquebisbe Modrego havia impulsat a Barcelona, a

Els blocs de la FECSA, cap a l'any 1998 / CELH

l'actual barri del Congrés, anomenat així perquè va ser creat arran del Congrés Eucarístic de Barcelona, que va tenir lloc el 1952. Es tracta d'una de les iniciatives més ambicioses del pontificat de Modrego, que volia canalitzar el vessant social del congrés a través de la construcció de pisos, que era precisament el que calia en aquells moments de postguerra i allau migratòria. Modrego va vehicular el projecte a través de l'Associació Catòlica de Dirigents, una entitat formada per l'elit catòlica de la diòcesi i que tenia com a objectiu la divulgació del pensament social de l'Església. L'associació seria l'encarregada de donar forma jurídica a l'obra filantròpica, de la qual naixeria el *Patronato de Viviendas del Congreso Eucarístico*. Una de les principals actuacions de l'entitat va ser l'adquisició de terrenys per a la construcció d'edificis de pisos. Un d'aquests espais a l'Hospitalet,

l'actual barri del Congrés, anomenat així perquè va ser creat arran del Congrés Eucarístic de Barcelona, que va tenir lloc el 1952. Es tracta d'una de les iniciatives més ambicioses del pontificat de Modrego, que volia canalitzar el vessant social del congrés a través de la construcció de pisos, que era precisament el que calia en aquells moments de postguerra i allau migratòria. Modrego va vehicular el projecte a través de l'Associació Catòlica de Dirigents, una entitat formada per l'elit catòlica de la diòcesi i que tenia com a objectiu la divulgació del pensament social de l'Església. L'associació seria l'encarregada de donar forma jurídica a l'obra filantròpica, de la qual naixeria el *Patronato de Viviendas del Congreso Eucarístico*. Una de les principals actuacions de l'entitat va ser l'adquisició de terrenys per a la construcció d'edificis de pisos. Un d'aquests espais a l'Hospitalet,

en uns solars de 1.592 metres quadrats ubicats entre les vies de la línia de Vilanova i els blocs Ciutat Comtal del barri de Sant Josep que acabarien allotjant 50 famílies.

Però tornant a la Florida, l'edificació de la parròquia va significar la fi de les misses als barbacots i l'inici d'una història de servei per al barri. I és que ràpidament el nou temple va esdevenir un punt d'acollida i integració per a moltes de les persones que anaven arribant al barri. Hi jugà un paper determinant mossèn Murillo, que, com hem vist unes ratlles més amunt, s'entenia millor amb els nousvinguts. De fet, recorda que mai no es va plantejar cap altra cosa que actuar com una parròquia d'acollida. *Las bodas y bautizos eran masivos, pero también suponían una oportunidad de oro para presentar otro tipo de Iglesia a aquellos que llegaban del catolicismo de pequeños pueblos de la España rural, el más reaccionario y opresor*¹⁴⁵. Tot i que no és l'objectiu d'aquest llibre, és important aturar-nos un segon i dedicar unes línies a la situació que estava vivint l'església catalana —i mundial— a mitjan segle XX. I ho fem al fil de les paraules de Murillo, que comenta que la seva voluntat era presentar als nousvinguts un altre tipus d'església, més oberta que la que havien deixat als seus llocs d'origen. I és que a partir dels anys 50, l'Església catòlica va començar a viure un estira-i-arrotonsa al seu si que la va sacsejar de dalt a baix. Fins aleshores havia estat un dels pilars del règim

145. MURILLO, JOSÉ i SANTOLINO, Montse; *50 anys compartint i acollint. Història de la Parròquia de la Mare de Déu de la Llum (1966-2006)*, l'Hospitalet, 2008. p. 68.

franquista, al qual atorgava una legitimitat gairebé divina. Recordem que va ser la mateixa institució qui va titllar la guerra civil i l'alçament militar de Franco i companyia com una "croada". Als 50, tanmateix, van començar a sortir veus que propugnaven una Església més oberta i compromesa amb el seu entorn. Coincideix en el temps amb l'avenç de la secularització i les escenes de parròquies buides. A tall d'exemple, cada cop eren més nombrosos els laments dels capellans en relació amb la poca gent assistia a missa, mentre que les modes que arribaven de l'estranger van afavorir una certa deserció de les capelles. Tot plegat coincideix amb l'aparició d'un clergat jove que, o bé no havia viscut la contesa civil o era massa jove, i que propugnaven l'obertura de les finestres perquè entressin aires renovats a les sagristies. Per no allargar-nos més, cal dir que el punt àlgid d'aquest moviment de renovació eclesiàstica va arribar amb la celebració del Concili Vaticà II, entre el 1962 i el 1965, que va modernitzar fins a cert punt la institució, tot i que amb els anys hi va haver una contrareforma que va evitar una modernitat que no era ben païda pel reaccionarisme eclesial.

Aquesta nova manera de viure la fe va tenir en mossèn Murillo un dels seus exponents a escala hospitalenca. Ho va destacar Jaume Botey, que va dir que la "línia d'obertura discreta i de llibertat fou reforçada" quan va ser nomenat vicari el 1969 i rector el 1982¹⁴⁶. Una

146. BOTEY, Jaume; 'Les parròquies de l'Hospitalet a partir dels anys 60', a *Quaderns d'Estudi*, n.21, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2009, p.208.

*Una imatge de l'any 2010 dels blocs de la Fecsa /
CELH AF 0598 Florida / a. d. Manuel Domínguez López*

bona manera de conèixer més a fons la seva trajectòria i la de la parròquia que va governar com a rector fins al 2016 és el llibre que ell, de la mà de la periodista Montse Santolino, va escriure amb motiu del 50è aniversari i que, de fet, ha està profusament citat en aquest llibre: *50 anys compartint i acollint. Història de la Parròquia de la Mare de Déu de la Llum (1966-2006)*. El 2008, l'any d'edició d'aquest llibre, a més, l'Ajuntament va concedir el Premi d'Honor Ciutat de l'Hospitalet

a la parròquia, en el marc de les Festes de Primavera.

I si parlem d'acollida i de compromís amb el barri, hem de fer una aturada més que merecuda en una de les entitats més importants de la història barri, la qual, de fet, va néixer en el si de la parròquia. Sí, després de moltes planes fent-ne referència, entrem a parlar del Centre Social de la Florida.